

Sabine Wassenberg

& Kamel Essabane

De vlucht van de vogels

uitgeverij Samsara

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Sabine Wassenberg ontving voor het schrijven van dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Gebaseerd op 'De samenspraak van de vogels' (منطق الطير , Manṭiq-uṭ-Ṭayr) van Farid ad-Din Attār

Hervertelling: © 2026 Sabine Wassenberg en Kamel Essabane
Illustraties: © 2026 illustraties Iris van der Veen
Vormgeving binnenwerk en omslag: © 2026 Nine Maakt Beeld, Nine van Vuren
© 2026 uitgeverij Samsara, Amsterdam

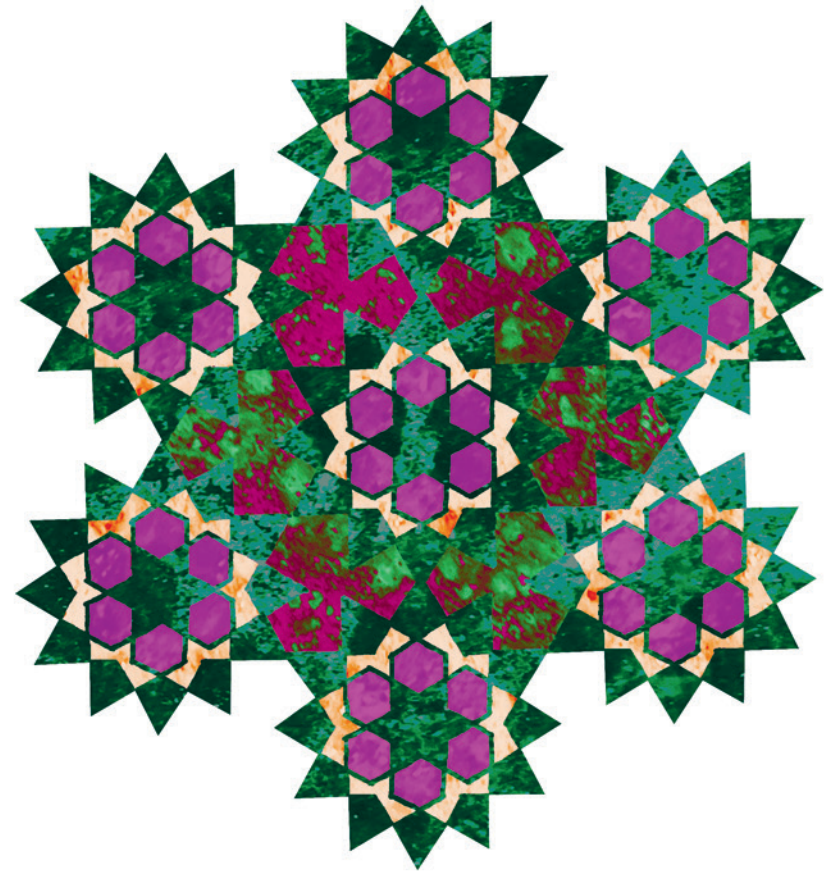
ISBN: 9789493394742
NUR: 370/730

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd zonder de uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van uitgeverij Samsara, Amsterdam.
www.samsarabooks.com
www.sabinewassenberg.com

Inhoudsopgave

Inleiding	11
De samenkomst van de vogels	17
De vallei van het zoeken	41
De vallei van de liefde	49
De vallei van het inzicht	57
De vallei van het loslaten	65
De vallei van de eenheid	73
De vallei van de verbijstering	79
De vallei van de uitwissing	87
Het paleis van de vogelkoning	93
Epiloog	103
Dankwoord	106
Over de makers	108

Inleiding

Inleiding

Dit boek is een nieuwe vertelling van een klassiek verhaal. In 1177 schreef de Perzische dichter en denker Farid ad-Din Attar het beroemde gedicht *Mantiq at-Tayr*. Het was geschreven in het Farsi (Perzisch), maar heeft een Arabische titel die je kunt vertalen als *De taal van de vogels* of *De logica van de vogels*.

Attar koos die titel niet zomaar: hij verwijst naar een bekend verhaal uit de Koran (Soera *An-Naml*, De Mieren; 27:16). In dat verhaal kan de wijze koning Salomo – in het Arabisch de profeet Sulayman – de taal van de vogels verstaan. Wanneer hij inspecteert of al zijn vogels aanwezig zijn, merkt hij dat de hop (Arabisch: *hoedhoed*) ontbreekt. Niet veel later komt de hop terug met nieuws over een koningin in het verre land Sheba. Zo werd de hop in verschillende oude verhalen een boodschapper: een vogel die nieuws brengt en die soms iets ziet dat anderen nog niet opmerken. Attar bouwde daarop voort en maakte de hop de gids van duizenden vogels die op zoek gaan naar de mysterieuze vogelkoning, de Simoerg.

Attar leefde in de twaalfde eeuw in het oude Perzië, in een tijd waarin de islamitische wereld een bloeiperiode doormaakte. Hij was niet alleen dichter, maar ook soefi-mysticus én apotheker, parfummaker en kruidenier. Deze laatste drie waren in feite één

ambacht: de naam Attar is de beroepstitel van iemand die werkte met kruiden, geuren en oliën, en die van al die ingrediënten nieuwe geurige mengsels maakte. Net zoals Farid ad-Din Attar zijn geuren mengde, mengde hij in dit verhaal vragen, wijsheden, beelden en dromen, zodat elke lezer er iets anders in kan ontdekken.

Deze hervertelling is geschreven voor kinderen vanaf ongeveer negen jaar, maar ook voor volwassenen die houden van verhalen met meerdere lagen. Het gedicht van Attar is eerder in het Nederlands vertaald, bijvoorbeeld in de uitgave *De samenspraak van de vogels* door Aleid Swierenga, verschenen bij uitgeverij Synthese. Het is een schatkamer vol wijsheid, maar de taal en structuur zijn voor jonge lezers (en veel volwassenen!) nauwelijks toegankelijk. Een kinderboek opent die poort: het vertaalt de diepe thema's naar een verhaal dat kinderen kunnen volgen én meevoelen.

We hebben het gedicht omgezet in een verhaal en het verrijkt met nieuwe scènes en avontuurlijke momenten. We voegden extra hoofdpersonages toe, Mus en Quetzal, en aan het eind van elk hoofdstuk filosofische vragen. Zo blijft de geest van het gedicht bewaard, maar krijgt het een nieuwe vorm die past bij deze tijd en bij lezers die nog maar net leren filosoferen.

De vlucht van de vogels lijkt misschien een sprookje over vogels, maar eigenlijk gaat het ook over ons: over hoe mensen zoeken naar betekenis, naar geluk, naar richting en naar een plek in de wereld. De reis van Mus, Quetzal, Hop en de andere vogels voert hen over bergen en door valleien, maar ook door hun eigen hart. Elke vallei staat voor een belangrijke loutering, iets wat ze moeten loslaten of juist iets wat ze moeten ontplooien, zoals moed, liefde en een eenheidsgevoel.

In de mystieke stromingen van bepaalde religies, zoals het soefisme bij de islam, en in de meditatieve leren, zoals het boeddhisme, gelooft men dat een mystieke eenheid mogelijk is als je je ego loslaat. De zeven valleien sluiten aan bij de *maqāmāt*, de stations van het spirituele pad, die vaak als een reeks stadia worden voorgesteld – ook gezien de symbolische betekenis van het getal zeven in de islam – al bestaat er geen overeenstemming over welke zeven dat precies zijn of in welke volgorde ze doorlopen moeten worden. Ten slotte bereikt de zoeker de eenheid met het Goddelijke, of verlichting. ‘De vlucht van de vogels’ is hiervan een verbeelding. Dit verhaal is daarom herkenbaar in alle culturen en tijden: het geeft een mogelijkheid van spirituele groei weer, welk geloof je ook hebt.

Tegelijkertijd is dit verhaal een ode aan de natuur, in het bijzonder aan de vogels, die hemelse wezens die ons al eeuwenlang inspireren. In kunst en religie spelen zij vaak een symbolische rol, zoals de duif als symbool voor vrede en onschuld. Als we een vogel zien vliegen, herinnert dat ons eraan hoe kostbaar en kwetsbaar de natuur is, iets om te koesteren.

Op de filosofische vragen die je na elk hoofdstuk vindt, zijn geen feitelijke antwoorden te geven; daarom nodigen ze uit tot dieper nadenken. Toegepast op je eigen leven noemen we ze levensvragen. Levensbeschouwingen zoals humanisme, religies en spirituele stromingen bieden vaak antwoorden, maar laten doorgaans ook ruimte voor meerdere betekenissen en interpretaties. In dit boek blijven de vragen daarom bewust open. Ze nodigen niet uit tot één juist antwoord, maar tot verwondering, een filosofisch gesprek en het delen van eigen betekenissen en ervaringen.

Filosofie betekent letterlijk ‘liefde voor wijsheid’. Als je filosofeert, neem je niet meteen genoegen met de eerste of makkelijkste gedachte. Je kijkt rustig naar het onderwerp, je stelt vragen, je durft te twijfelen. Je mag er van alles van vinden. Als je met elkaar in gesprek gaat, kun je het met elkaar oneens zijn – en dat mag! Filosoferen leert je luisteren naar jezelf en naar anderen, en het laat je ontdekken wat jouw eigen mening is. Het is hierbij niet erg als je iets niet zeker weet. Je wordt wijzer door stapje voor stapje te blijven zoeken.

Dit boek nodigt je uit om mee te vliegen met Mus, Quetzal en Hop. Niet om snelle antwoorden te vinden, maar om te leren kijken zoals de vogels leren kijken: open, nieuwsgierig en verwonderd. Misschien ontdek je onderweg iets over de Simoerg. Misschien ontdek je vooral iets over jezelf. In ieder geval begint de reis hier. We wensen je een goede vlucht en veel wijsheid toe!

Sabine Wassenberg en Kamel Essabane
Amsterdam, december 2025